

The Relation of the Plácitus drápa to the Plácitus saga

John Tucker

The Plácitus drápa¹ merits study for a number of reasons. Arguably the most compelling of these is the existence, in the Plácitus saga,² of a corresponding prose text. As Wolfgang Lange has remarked:

Für die Geschichte der christlichen Skaldik wäre es von dem größten Interesse, über das Verhältnis zwischen Gedicht und Prosa ins Klare zu kommen.³

Yet a clear understanding of this relationship has proved difficult to achieve.

In his edition of 1887, Finnur Jónsson, noting the verbal similarities between saga and drapa, remarks "der må være en indre forbindelse mellem begge dele."⁴ Yet because he believed the drapa to be older than and independent of the saga, he was forced to assert

. . . ser jeg kun én udvej til at forklare overensstemmelserne, den nemlig, at digteren har haft for sig en, måske lidt forkortet, bearbejdelse af den latinske legende, og at oversætteren af den længere recension har haft drapaen ved hånden og lånt fra den forskellige udtryk.

Frederik Paasche is conversely of the opinion that the skald and "et indre poetisk behov" are responsible for the poem's departures. Yet he cautiously admits: "Imidlertid blir det jo altid mulig, at disse ændringer kan høre en anden legendeversion til."⁵

To my mind, Paasche's view is the more reasonable, for it is far more economical to account for the changes in drapa's version of the legend as a consequence of the exigencies of an elaborate and arbitrary poetic form and the strict dróttkvætt employed, together with the liberty allowed the poet, than to posit a variant prose version in which all its idiosyncracies are grounded. Besides, as Lange has commented,

Allein, hätte der Schreiber die Dichtung vor sich gehabt, er hätte wohl kaum darauf verzichtet, seine Saga mit einigen Strophen zu schmücken, wie es vergleichsweise in einer Jónssaga (Post. s. 509-512) geschah.

In any case an examination of the relationships of the longer Old Norse versions of the saga to the Latin literal life reveals an exactness of translation that allows very little room for influence from the drapa and there is no reason to believe (as Jónsson did) that the drapa predates the saga, one MS of which dates from about 1150.

Thus, since one must assume that the poet knew a prose text and one can only speculate that the saga translator knew the drapa, it would be preferable to explain the similarities between the prose and poetic versions as a consequence of the skald's knowledge of the saga.

In short, it seems to me that the simplest formulation of the saga-drapa question is this: which prose version is the poet's source? Finnur Jónsson, had he chosen to phrase the question this way, would have had the following sources to choose from:

1. The so-called Latin literal life, whose variants seem (at this stage of my understanding) to fall into two MS classes which I classify as P and Q. (BHL 2760)
2. Version A (AM 655 4to X, Sth. papp. 8:0 nr B, fB 634, 8vo, etc; HMS 193-207).
3. Version B (AM 655 4to IX; HMS 207-09).

When I first examined this problem 10 years ago, and in terms of these 3 versions, I concluded that the A version was the probable source of the drapa. The argument for the elimination of the other possible sources appeared poor but adequate. There are no obvious Latinisms or translation errors to suggest the direct use of a Latin original. As far as version B is concerned, comparison is difficult. Owing to the fragmentary preservation of the drapa and of B, they overlap for only seven stanzas; also the differences between A and B are generally too small to be carried over in discernible form into the poem. Nevertheless, the drapa and A agree against B in the telling matter of the names given to Eustace's wife. Where B writes Theospita, they both use Theopista--a reading guaranteed in the poem by the heading Þéópista: Kristi. Besides the verbal correspondences between A and the drapa are quite striking.

But the recent discovery (for which Jonna Louis-Jensen is largely responsible) of what may be another medieval Icelandic version of the saga has reopened the question. Version C, as I designate it, is contained in Lbs 1217, 4to, and fB 382, 8vo, dating from respectively 1817 and 1845. It would be very satisfying to present it now as Paasche's "anden legendeversion," but it doesn't quite fill the bill, though it does share with the drapa a number of the peculiarities of arrangement that led Finnur Jónsson to deny that the drapa could derive from the saga. In addition, the verbal correspondences between the drapa and version C are, to my mind at least, even more compelling than those that connect the drapa and A.

I have underscored the subjective character of my view in order to make it clear that the question of the drapa's source really is open. It

is for this reason that it seems to me an ideal problem for discussion at a saga conference workshop. Perhaps if the expertise available can be brought to bear on it, a solution will emerge. Such, in any case, is my hope. I therefore present here the stanzas displaying the interesting parallels to either A or C. For ease of comparison it has seemed simplest to use Finnur Jónsson's prose ordering. Underlined words occur also in the drapa.

- St. 1 - - - gengit; frægr valdr foldar fjörnir kvað: nú mun þér lægjask; finna skalt, boði mjúks morðlinns, slíka mannraun sem Jób enn gamli; vest framr í frægri freistni.
- A J^hesus mællte við hann. . . . [en þier by]riar at standaz marga freist[ne að þu tacir corunu oc dyrd sygurz byriar að Annar Jobb synest fyrir freistni
- C kristur Segir þí birjar þér að þola marga hluti fyrir mínar Sakir, til þess að þú takir díró Sigurmerkis þins Hlítur þu að þola margar og miklar Raunir, firir míns Nafns Sakir, og þola freistingar með Job hinum gamla

The Job references in the drapa and C occur at slightly different points in the story, but the similar renderings of the Lat. alterum iob is significant.

- St. 4 kvað konung mána slóðar sýndan sér í draumi
- A þa suarabæ cona hans ec sa hann ena fyre nott
- C mjer sýndist í nótt i Svefni Segir hun

St. 5 both drapa and C refer to the cleric who baptizes Eustace and his family as a bishop, Sth. 8 (A version) uses kenniman.

- St. 9 Hrætskat, fremðar lystr vprór Vánar fránskiós, þótt verðir í freistni af mér; ves traustr ok ger hraustla; hreinni huggun mun minka trega þinn, hers skíns órr; enn skalt koma átskýrór til dýróar þinnar.
- A en þegar þu ertt lægdur, þa mun ec enn koma til þyn, oc setia þig aptur til fyrre dýrdar Þynnar. . . . Eustacius mællti Byd ec þyg, að þu latir oss nu þegar taka freistni, en þu gef oss stodugum að standast drottinn mællti] þv scalt ceppaz eustacHi. en miscunn min er með yþr oc hirðer ander yþrar. . . .

C vita að eptir þessa heims nauðir mun eg endurgjallda þjer með Eilífre díró Eusti Svarar gef mjer aðeins stirk að standast Drottenn svarar, vertu stirkur Eustasjus, þí miskunn mín skal með þjer, og mun eg varðveita andir yðar. . . .

Of St. 9 Jónsson comments "'Drottinn máliti: þu skaltt hefiar, Eustachus, þviat miskunn mín er með þer ok varðveitir andir yðrar' svarer nðje til 9, 6-8." But actually it is hrætskat (9.1) which relates most closely to the prose (particularly the Latin version of Boninus Mombritius: noli metuere). In fact it does not fit with the 655 X redaction of A, which reads ceppaz rather than hefiast.

St. 14 Hvæt hafim, seims Sjöfon, at sitja heima? . . .

A huors bydu] víþ her

C r

Lat. Quosque expectamus hic?

The omission in C is important, since it means that C as it stands cannot have been the source of the drapa.

St. 15 Ór víðri Rímsborg corresponds to úr Rómaborg in C; no equivalent is found in A or the Latin.

St. 16 Stríða stöðvir baó heiðni kendan hyrlund stírðs herleiks, es kom at firði, ferja sik of sæ; enn þolgjarni fetrjóðr fenris jóða veittit flugstyggu fremðar flýti aldyggva farning.

A Þa villdo þav ganga áscip En scíps drottin var heipiN oc grímr. . . .

C fengu skip og fóru

The Latin like C contains no reference to the captain's heatheness.

St. 17 In St. 17, Jónsson comments, "en mærkelig overensstemmelse findes i følgende ord: 'þa dvaldi skipdrottinn eptir konu Eustachii, þviat hon var væn ataliti'"="þás avþskifstes efster / almílds kono dvalþe / væn leizk höddgefn hómom (17, 1-4)." Although dvelja eptir is not a surprising choice to translate retinere nor vænn for decus, the similarity is remarkable and closer than that between the drapa and C at this point.

St. 19 Fljóó varó fara heim með heiðnum hlunnkýrs runni; kona baó goó
hlífa sér við synðum saurlífis; blíór himna valór ðugóí brátt brúóí
svá, at máttit saurgask af samvistu hildar hauknistis.

A en skyppdrottinn tok kono hanz oc hafði hana heym með sier, en
drottinn guó uarðueiti So hennar hag, að hun saugadist ecki af
honum, þvi hon bað þess guó, að hann uarðueiti hreinleyca hennar. . . .
C en hún fóí Sig á hendur guóí . . . en svo gjatte guó hennar, að
hún var hrein af karlmönnum. . . . fóí hún heim með Stírímanni. . . .

As Jónsson notes, St. 19 is out of order in comparison to A. But C, like the *drapa*, does turn its attention to Theopista's endangered purity immediately after the account of her abduction. On the other hand the occurrence of saurgask in the *drapa*, corresponding to saugadist in A, merits comment since it is the first poetic use of saurgask and translates in commiscere a possibly more neutral term.

Stanzas 20-23 resemble the equivalent portion of A quite closely, as Jónsson notes, but they share as many wordings with C.

St. 20 Sýnir seggja trausts gekk með sína tvá unga sonu af flausti; þá vas
ævi þrekmanne þung; seimátýnir kom at breiðri ó; nenninn boróó
sólmelóí né þoróí bera báóa sveina senn yfir.

A EN hann fóí vgláór í brot meþ [sonum synum í] . . . EN fóí
evstachi[us leyðir synnar oc] kom at að nockorre mikille oc
treystiz eigi at fara yfer avna me báþa sveinana s[ina]. . . .
C gjeck hann á land upp og baóir hanz Sinir með hönum . . . þetta
fjeck honum mikla Sorg, so hann tárfeíí . . . og sem þeir höfóu
Lengi gengió, komu þeir aó Einni Á, sem bæí var ðjúp og mikil,
so að hann þoróí ei að bera báóa sveinana í senn yfir Ána. . . .

St. 21 Ástvitjuóí bar hraustr erfingja sinn of ó, þás Hlakkar skins
hristir lét annan sitja á bakka, ok þás auógilðir vildi scekja
annan son, stóó svióí þegn at mióí ó ok sásk síóan umb.

A þa bar hann] an[ajn á ócxl sér yfir ávna]. en anAn let hann efter a
arbackanom. . . EN er hann kom á mipia ána. . . .
C hann setti þann eina á backann meðan hann bæri hinn yfirum, og sem
hann óó yfir ána til hinns síóan

- St. 22 Fleinrjóðr leit et frána fróns dýr koma at sveini, en vargr tók annan; hann varð harða hryggur við þat; ok baugfergir mátti hvórungi bjarga brátt, þás dýr drógu dyggva hlýra braut til skógar.
- A sa hann it ó arga dýr koma oc gr<e>if þan soñ hans 00..00 oc ran t(ill) scogar meþ . . . þa hvarf hann aftr at taka aN00..00 sa hann oc varc at kom at þeim oc toc hann ibravt oc matte hann eigi setia efter ho[num] . . . EN er hann sa harmsion þessa . . . þa [red hann þa tyl að hlaupa i þann kil i giegnum til landz
- C sjer hann þá hvar óargaðir kom og tók barnið og bar til skógar, við það varð hann mjög hriqgur . . . sjer hann í þi að vargur kom og tók hinn líka sem hann hafði yfir ána borið, hann hljóp þa eptir varginum og mátti ei ná honum, þetta þókti hönum mikil hörmung að sjá þannig á bak Sona Sinna, þá varð hann so freistaður, að honum lá við að farga sjálfum Sjer

- St. 23 Sveinn hlaut æzta björg hjarðar gatis--hugskæðr léó flœði--akrmenn gripu annan frá vögum; þorvar fjörnæms fleins fœddu baða brœðr í einu þorpi; né blóðiss glyggs hvatendr vissusk til.
- A en er fiarhirdar sau hvar hið óarga dýr bar sueinenn, Riedu þeir til oc soctu eptir dyrenu . . . en þann sueinenn sem uargrinn hafði gripid, fundu akrkarllar, heilan. þeir uoru ur einu þorpi og *fiarhirdarnir, oc uoru sueinarnir uppfæddir Baðir, j einu þorpi, oc uysse huorgi til annars. . . .
- C það Ljón er tók Sueinenn, fór so . . . þetta fengu að sjá nockrir menn að díríð bar Sueininn, þeir Riðu þá til . . . en sveinnenn var færður í eitt þorp, þann dag voru verkmenn nockrir á Akri, eir sáu hvar vargur fór með annann Sueinenn, þeir hlupu til færðu hann so til Sins heimilis, þar uppfæddust þeir baðir í þeim Sama Stað, en hvorugur vissi af öðrum

The reference to the son's ignorance of each other in all three Icelandic texts may be significant, since the Latin at this point remarks only *Hæc uero eustachius nesciebat*. Not until 30 lines later does it note non cognoscentes alterutrum quod essent fratres.

- St. 24 þat hús í aldengarði
- A [*husi] er hon hafði sier glora latid, j gardi lytlum.
- C hús í einum Alldingarðe.

The verbal similarity between the drapa and C here attracts attention, but the passage from C that is cited actually occurs at a point equivalent to St. 19. The Latin equally lacks any reference to house and garden here.

St. 26 Jónsson notes that A displays a "stor lighed med drapaen" at this point, but so also does C:

Ok þás harmtvistr heiptar hnekkir misti sona, mælti dýrðar
vóttr--gerði sér dælt við dróttin--: halt við mik máli þínu, frægr
valðerir éls foldar; nú 's mín freistat framar an ens gamla Jóða.
A uoru sueinarnir uppfæddir Badir þetta uysse oc eigi
Eustacius þar hann fór leydir synnar harmandi oc mælti: harmar er
mier en drottinn gleym mier eigi oc fyrirlyt eigi myn tar.
ueit ec drottinn að þu sagðir að ec skyllði slyca þyonustu freistne
taca sem Jobb, en nu sie eg, að sonnu að min er meir oc meir
freistad en hanz. . . .

C en þeirra faðir hugði að dfríð mundi hafa drepið þá báða, hann fór
Sfðan Leiðar sinnar með miklum harmi og mælti þú drottenn
Sagðir myn mundi verða freistað sem Jobs, enns góða manns, en eg sé
myn nú í sumum þörtum meir freistað

Sts. 27-28 Jónsson's comment that these stanzas "svarer så godt som ord for ord til sagaens" applies equally to the relationship with C.

St. 27 Frák haukborðs hyrgeymi sitja forðum heima; vinir vitjuðu hans;
kvön hólós vas með hönun; ek em afkarr fjarri vinum, stokkinn í
útlegó; kvön 's braut frá mér; mein dýr gripu sveina mína.
A hann sat j sopdyngiu heyma, j huse synu en ec er hier utlendr, með
slycum hrigdleyc. hann hafði uyn þa er hanz uitiudu en mín uitia
dýr af eidermorku, au er burtu gripu sonu mina. en þo hann mysti
sonu syna, þa uar <kona> hanz hia honum. en ec er beggia anduani,
konunar oc sonanna. . . .

C þá var hann þó í einum stað, eg má hjer útlendur margt þola, hanz vinir hugguðu hann, en eingenn mig, helldur veró eg að Sýta hjer í mörgum meinlætum hann sá konu sína hvað sem á gæck, en frá mjer er tekió bæði börn og kona

St. 28 Gjalta, goó, mér reiói, þótt mæltak þurptum fleira; ek þarf allrar eirar ítrs stillis gagls leióar; sett varóhald fyr munn minn, aldar konungr; veit oss várkunn, dróttinn, alls minnumk þinna vingjafa.
A en þu drottinn reydst eygi minne margmælgí, því ec harma þat ef eg mæli það mjer byriar eige. ueittu drottinn uardhald munne minum, að eigi h<n>eigist hiartta mitt til jllra orða helldr gef þu mjer huild eptir erfide. . . .

C og þo eg tali nú þetta, þá bió eg drotten að þu Reióist mjer Ecki, helldur settu það varóhald á minn munn, að eg mæli það eina, þjer mislíki ecki, og láttu um sífir Linna mín meinlæti, so eg óólist það þu hefur mjer lofaó, bí eg fel þjer á hendur allt mitt Ráó, og af þjer vænti eg allrar mildi og náóar

St. 30 Verkkaup, corresponding to kaup in A, is unexampled elsewhere in poetry, but the reference to Eustace's generosity which unites the drapa and C is not paralleled in either A or the Latin.

Ok vigg-Baldr víórar Þvinnils foldar gaf verkkaup, þats merkói sér, til atvinnu aumra rekka; linnvengis lundr helt hóttæfr fast sóttum við goó ok leynói heióna hlunnýrs runna trú sinni.

A enn *toc kaup, a því

C en það allt sem Eustasjus Eignaóist auk klæóa og fæóis, gaf hann fataóum, en fólk það sem hann var hjá var heióió, þo hjellit hann vel Leinilega Sína trú

Sts. 35-36 As regards the companions who come in search of Eustace, Jónsson observes, "Flac.s huskarle (saledes nævnes de både i drapaen [St. 36] og sagaen) kaldes ikke brødre i sagaen." The Latin says simply Duo uero

quidam milites . . . qui aliquando ministrauerunt placide, and C refers to them as tveir Riddarar.

St. 38 Sunds bliktýnir vann beina gestum, þeims vǫru komnir; hǫr harmr tóksk
bauglestanda af hǫndum; frákr brœðr undrask útbeiti Áta skíðs, þás
fundu áhyggju þokka á skokks skrautvals beiði.

A en eustacyus uann þeim þeyna oc matti ey vatne hallða, af
miclum hrigdleyc. . . .

C þjónaði Eusti þeim um kvélldi mjög hriggur þetta fundu
riddaranir að mikil áhyggja var með þessum manni

The mention of Eustace's troubled spirit cannot be paralleled either in the Latin (*considerantes eum*) or in A.

St. 47 Neither the Latin nor A makes any mention of the flight of Eustace's enemies.

Thus although verbal similarities indicate the drapa is related to version A, its correspondences with C are more decisive since they involve phrases and arrangements of material which similarly diverge from the Latin. On the other hand the drapa cannot descend from C as it is presently constituted since the poem contains elements missing from C, as we noted in connection with stanza 14.

Footnotes

1. F. J. Skjald. IA, pp. 607-18, IB, pp. 606-22.
2. C. R. Unger, Heilagra Manna Sögur (Chra. 1877), II 193-210.
3. W. Lange, Studies zur christl. Dichtung der Nordgermanen (Palaestra 222, GStt. 1958) p. 101.
4. F. Jónsson, Opuscula philologia, udg. of Det philol.--hist. Samf. (Kbh. 1887), p. 257.
5. Fr. Paasche, Kristendom og kvad (Kra. 1914), p. 88.

